

i. Preparaten door Rudolf Steiner voor de landbouw ontwikkeld, ter harmonisering en individualisering van de levenskrachten in het landschap. Twee spuitpreparaten (hoornkiesel) en zes compostpreparaten (kamille, duizendblad, valeriaan, brandnetel, paardenbloem, eikenschors). Zie R. Steiner *Vruchtbare landbouw op biologisch-dynamische grondslag*. ISBN: 9060385071 € 24,50 (Landbouwcursus uit 1924: GA327)

ii. Zie ook J. Bockemühl in weekblad *Das Goetheanum* nr. 14, 31 en 38/2003 [en nr. 3/2006]

Auf den Spuren der biologisch-dynamischen Präparatpflanzen. Lebensorgane bilden für die Kulturlandschaft.

Jochen Bockemühl en Kari Järvinen
Verlag am Goetheanum
Dornach 2005
154 pagina's
ISBN 3723512216
Prijs: € 19,00

Wie helpt mee?

De BD-Vereniging is van plan om een digitale Nieuwsbrief op te zetten. Om het adressenbestand (e-mailadressen) bij te houden en uit te breiden wordt een vrijwilliger gevraagd om gedurende een paar uur per week deze werkzaamheden te verrichten. Dit kan voor zover we thans kunnen overzien zowel op het bureau van de vereniging plaats vinden als thuis. Kennis van Excel of Acces is wenselijk.

Hebt u belangstelling hiervoor, wilt u mee werken om de biologisch-dynamische landbouw meer bekendheid te geven, neem dan voor nadere informatie contact op met Jan Saal, voorzitter van de BD-Vereniging, tel. 0321-339055.

2006-2 april 45

BD in het land van de 'onbegrensde' mogelijkheden Jean-Paul Courtens over BD in de USA

Bruno van der Dussen

Foto's: Phaedra Crosby-Tetteroo

Vorig jaar vertelde Douwe van der Werf (do-cent economie Warmonderhof) in Dynamisch Perspectief over de uitreiking van de Patrick Madden Award aan Jean-Paul Courtens, beste agrarisch ondernemer in duurzame landbouw in het Noord-Oosten van de USA (Een gebied dat loopt van de Staat Maryland tot aan Maine in het Noordoosten van de VS). Jean-Paul Courtens volgde begin jaren tachtig de opleiding aan de Warmonderhof.

Jean-Paul had tevens een aandeel in het opzetten van en het adviseren over het bedrijf van John Peterson, bekend vanwege de documentaire *The real dirt on farmer John* (zie vorig nummer van DP).

Onlangs was Jean-Paul even in Nederland. Benieuwd naar de stand van zaken van de BD in de USA sprak ik hierover met hem.

Voordat ik een vraag kan stellen, zegt Jean-Paul dat hij eigenlijk niet zoveel weet, want zijn kennis van de BD in de USA is beperkt tot voornamelijk de Oostkust en het Zuiden. "Amerika is zo'n enorm groot land", zegt hij, "eigenlijk te vergelijken met het beschrijven van de situatie van de BD in bijvoorbeeld Afrika."

Maar om een indruk te geven, vertelt hij dat er een aantal vrij grote bd-graanbedrijven en bd-veehouderijen in het Midwesten is, zoals Fred Kirschenmann in North Dakota en Nokomis

Farms in Wisconsin en een aantal grotere wijngaarden op de Westkust. "Er wordt natuurlijk ook bd-landbouw bedreven in Canada (Quebec, Ontario, en British Columbia)", zegt hij, "maar ik heb geen idee hoe actief de leden zijn in die gebieden."

"Mijn ervaring is dat de BD weinig leeft in de US, zeker in vergelijking met de enorme ontwikkeling van de biologische landbouw die voornamelijk op de Westkust heeft plaatsgevonden. Die landbouw voorziet de hele Verenigde Staten met biologische groenten en fruit, terwijl in de Midwest alle biologische graanproducten worden verbouwd. Biologische veehouderijen zijn verspreid over de gehele US met concentraties in Wisconsin, NY, Colorado en California. Biologische melk is een belangrijk product en verkrijgbaar in bijna alle supermarkten in onze buurt."

Jean-Paul vindt dat als we een beter beeld van de BD in de VS willen krijgen wij beter met Chuck Beedy, de voorzitter van de bd-vereniging, contact kunnen opnemen of met Eowyn Levene die afgelopen zomer de Verenigde Staten rondreisde om alle bd-bedrijven te bezoeken.

Maar Jean-Paul wil toch nog wel even kwijt dat als we mochten denken dat er overal van zulke BD/CSA-bedrijven zijn zoals die van John Peterson we bedrogen uitkomen. "De CSA-beweging is een fringe" (randverschijnsel), zegt Jean-Paul.

*Het is belangrijk
in Amerika om
antroposofie en
BD uit te leggen
zonder gebruik te
maken van een
bepaalde lingo
(‘taaltje’).*

“Het is wel zo dat de meeste bd-bedrijven een CSA-component hebben, terwijl maar weinig CSA-bedrijven een bd-element hebben. De bedrijven die dan wel BD toepassen vragen vaak de Demeterlicentie niet meer aan. De hieraan verbonden kosten zijn te hoog en het betekent te weinig voor de consument. De meeste CSA- en bd-bedrijven zijn klein. Het bedrijf van John en ons bedrijf wordt enorm groot gevonden.”

Jean-Pauls ervaring is dat er over het algemeen weinig vakkundigheid op de CSA- en bd-bedrijven aanwezig is. “Ze zitten soms nog in de fase van de zestiger jaren, de “back to the land” mentaliteit. De enige uitzondering zijn sommige wijngaarden. Allan York is daar singlehandedly verantwoordelijk voor”.

Hoe gering de BD in Amerika eigenlijk is, blijkt wel uit het aantal leden: 2000 op een

bevolking van 350 miljoen.

“Ik heb geen idee hoeveel leden daarvan actief boeren,” aldus Jean-Paul. “Ik zie weinig interactie met andere organisaties en de BD ontbreekt vaak bij belangrijke biologische landbouwconferenties. De bd-vereniging is somewhat irrelevant in the organic landscape omdat het weinig bijdraagt aan de ontwikkeling van de biologische landbouw. Het is mijn mening dat we veel meer te bieden hebben dan preparaten en gesloten bedrijfsvoering. Er is een schrijnende behoefte aan het hervinden van integriteit binnen de biologische landbouw. De bd-vereniging zou het voortouw hierin kunnen nemen, maar op het moment hebben zij daar de capaciteiten niet voor. Ik heb zelf evenmin een idee waar zij deze capaciteiten vandaan moeten halen.”

Maar samen met John Peterson doen jullie dankzij de film toch veel om de bd-landbouw bekendheid te geven?

“Dat is wel zo maar wij betwijfelen of de bd-vereniging het ook zo ziet. Johns film is nooit vertoond op bd-conferenties en hoewel ik heus niet loop te leuren met m’n eigen prestaties moet ik nog steeds iets horen van de bd-vereniging of van de redactie van Biodynamics over het feit dat ik de Patrick Madden prijs heb gekregen.”

CSA en CRAFT (Collaborative Regional Alliance for Farmers Training) zijn initiatieven van bd-boeren (CRAFT was mijn brainchild). De bd-vereniging maakt weinig gebruik van de link tussen deze initiatieven en de verspreiding van de bd-landbouw. Elke andere vereniging in de VS die afhankelijk is van fundraising zou dit van de daken schreeuwen omdat de belangrijkste reden waarom

mensen geld schenken aan een "not for profit association" de relevantie van de organisatie tot de maatschappij is. Wij hebben de bd-vereniging eigenlijk niet echt nodig om ons te blijven ontwikkelen."

Maar in de USA is toch meer belangstelling voor CSA-ondernemingen dan in Nederland. Waar ligt dat aan?

Jean-Paul: "Dat heeft vooral te maken met de grootschaligheid van de land- en tuinbouw in het algemeen. Op het moment zijn er schattingen dat zo ongeveer een miljoen mensen lid zijn van een CSA-bedrijf. Veel consumenten zijn lid voor een paar jaar, dus het aantal mensen die lid zijn geweest is daardoor vele malen groter. Het is een bekend alternatief voor biologische tuinders en voor consumenten die zoeken naar biologische groenten en fruit. Vlees begint nu ook een belangrijk aandeel te worden als deel van een CSA-pakket.

Er zijn echter weinig alternatieven in Amerika voor zowel de consument als de producent wanneer je iets uit je omgeving wilt eten. In Nederland is dat niet zo'n probleem. Wij verwachten ook niet dat de overheid met een oplossing komt. De overheid is juist vaker het probleem. Vandaar dat mensen bereid zijn tijd te spenderen aan het creëren van oplossingen die de kwaliteit van hun leven verhogen." Het succes van CSA in de VS is mogelijk omdat de consument actief deelneemt aan het opzetten en continueren ervan.

Hoe kijkt men aan tegen het gebruik van de preparaten in de USA?

Jean-Paul: "Sommige aspecten van de BD zouden verkeerd kunnen worden opgevat.

First of all, moet je je realiseren dat wij een sterke fundamentalist Christian bevolking hebben. Alternatieve evolutietheorieën worden het schoolcurriculum opgedrongen. De fanatieke opstelling van deze groepen en hun gebrek aan tolerantie voor andere perspectieven creëert een angst voor alternatieven dat subscribes to the idea of intelligent design. Het is belangrijk in Amerika om antroposofie en BD uit te leggen zonder gebruik te maken van een bepaalde lingo ('taaltje'). Ik pas in mijn eigen uitleg op om BD niet met "intelligent design" of "New Age" te verbinden.

Persoonlijk heb ik het liever over fenomenologie en over Goethe dan over Steiner en de preparaten. In de praktijk komt dit erop neer dat ik het over gewas- en bodemverbetering heb in de context van een bd-bedrijf. Maar aan de andere kant is er geen gebrek aan ex-

centrieke bd-boeren die zich bezig houden met Cosmic pipes, orgone therapy, dowsing, en compost teas. Deze middelen worden door sommige bd-boeren op één hoop goegoid met alle andere methoden vanuit de BD. De onofficiële bd-listserver, te vinden op internet onder <BDNow>, wordt volgeklad met bekvechtende 'bd-boeren' over het juiste gebruik van al die nieuwe preparaten. Ik maak al jaren geen deel meer uit van deze groep. De indruk die ik kreeg van de listserver was dat een deel van die boeren de preparaten ziet als een middel om hun omgeving te beïnvloeden, het weer et cetera. Er zit een Ahrimanische kant aan, terwijl de uitleg soms een Luciferische kant heeft. De officiële preparatenmaker Hugh Courtney schrijft zelf hoe je het kunt laten regenen of hoe je stortregens kunt laten stoppen met sequential spraying. In een van zijn cursussen aan onze stagiaires zei hij letterlijk: "Now you know, from now on if you do not use the preparations you are a sinner", oftewel zondaar. Geen taalgebruik waarmee je jonge mensen overtuigt vandaag de dag. Maar aan de andere kant wordt er onder leiding van en door de visie van Allan York in de Westkust openlijk over het gebruik van de preparaten op wijngaarden gesproken. De Westkust heeft een heel andere en meer "down to earth" benadering van de BD en heeft daarom ook meer succes. Op de Oostkust en het zuiden bloeden wij dood. Afgelopen herfst waren er weinig boeren op de jaarlijkse bd-conferentie in Tennessee."

Ik ben benieuwd welke vakken op de Warmonderhof-opleiding voor Jean-Paul het meest interessant waren.

Jean-Paul: "Allemaal, ik zou er geen enkele van hebben willen missen. Warmonderhof

is een belangrijk deel van mijn ontwikkeling als boer en als mens geweest. De ervaring op Warmonderhof heeft niet alleen de grondslag gegeven voor mijn technische vaardigheden. Het was ook belangrijk dat ik de kennis en het inzicht kon ontwikkelen om een bedrijf op te zetten dat een reflectie is van mijn principes en waarden. Ik denk dat de methode waarmee de kennis op Warmonderhof werd overgedragen belangrijk was. Er werd niet altijd de nadruk gelegd op de juiste antwoorden, maar wij leerden om de juiste vragen te stellen. Voor mij is het inzicht dat ik heb gekregen in alternatieve economische verhoudingen een

belangrijk aandeel geweest om met de CSA te beginnen. Toen wij begonnen, waren er maar een paar CSA-bedrijven. We moesten aftasten hoe het zou moeten werken. De cursus 'Klantgericht handelen' van Douwe van de Werf en Leo van de Burgh was daar een belangrijke bijdrage bij.

Tot slot vraag ik hem wat hij afgestudeerden van de Warmonderhof adviseert te gaan doen.

Jean-Paul: "Hetzelfde wat ik mijn stagiaires vertel. Ik kan dat alleen in het Engels zeggen:

Find out what you need to become. Go to

work and work hard. Do not save money to buy a farm as that money is better used towards financing the correct education of your career. That means that you put greater emphasis on experience than pay. Money is quickly lost by buying a farm when you don't have the proper knowledge and experience to run it. So, never follow the money. Become a master at what you enjoy doing most as this is most likely the area you are likely to succeed in. You will know when you have mastered your profession as the money will have found you."

Stichting
WATER
Drager van Leven

Conferentie

"Water en Gezondheid"

op zaterdag 13 mei 2006
Hogeschool Helicon te Zeist

Spreekers:

- Jaap van der Wal
- Guus van der Bie
- Madeleen Winkler

*Waterexperimenten • Werkgroepen
Muziek*

Nadere informatie en opgave

www.stichtingwater.nl of
bij Peter Schukking (030) 6959295

'HET WONDER IN DE WOESTIJN'

In 1977 begon Ibrahim Abouleish in Egypte zijn visioen te verwezenlijken: hij bracht in de loop der jaren midden in de woestijn een oase tot stand, waar thans ruim 2000 mensen van verschillende nationaliteit en culturele achtergrond samen leven en werken.

SEKEM wordt internationaal door ontwikkelingswerkers en economen gezien als een voorbeeldproject van een zeer vruchtbaar ontwikkelingsmodel.

Ibrahim Abouleish vertelt in dit boek het verhaal van SEKEM – de uitdagingen, de teleurstellingen, het harde werk en het uiteindelijke succes.

Ruim geïllustreerd met schitterende kleurenfoto's

*pap. 240 blz. € 22,50 ISBN 90 6038 264 1
verkrijgbaar in de boekhandel*

Uitgeverij Christofoor
www.christofoor.nl